

Ohje omaiselle varattoman vainajan hautaamisesta

Vastuualue: Perhe- ja sosiaalipalvelut

Palvelualue/yksikkö: Toimeentulotuki

Hyväksyjä: Työikäisten palvelujen palvelujohtaja

Osanotto suruunne

Kuolinpesän hallinnointi

Kun henkilö kuolee, häneltä jäävää omaisuutta ja velkoja nimitetään kuolinpesäksi. Pesää edustavat kuolinpesän osakkaat yhdessä perinnönjakoon saakka. Puhekielessä kuolinpesää kutsutaan usein perikunnaksi.

Olenko kuolinpesän osakas?

Kuolinpesän osakkaita ovat perilliset, tavallisesti vainajan lapset tai näiden jälkeläiset, sekä yleistestamentinsaajat.

Myös leski on osakas, kunnes hänelle avio-oikeudella kuuluva osuus avioparin yhteenlasketusta omaisuudesta on erotettu pesästä ositukseksi kutsutulla toimella. Tämänkin jälkeen leski voi olla kuolinpesän osakas, jos hän on yleistestamentinsaaja.

Jos avioparilla oli avioehto, leski ei ole kuolinpesän osakas, ellei hän ole yleistestamentin saaja.

Jos vainaja oli lapseton ja naimaton, osakkaita ovat vainajan vanhemmat, vainajan vanhemman sijaan tulleet vainajan sisarukset tai näiden jälkeläiset.

Jos olet perinyt testamentilla jonkin suhteellisen osan vainajan omaisuudesta, olet yleistestamentin saaja ja siten kuolinpesän osakas.

Jos olet perinyt testamentilla tietyn, nimetyn osan vainajan omaisuudesta, kuten kesämökin, olet erityistestamentin saaja etkä siis ole kuolinpesän osakas.

Kuka vastaa hautajaisten järjestelyistä?

Ensisijaisesti vastuussa on se henkilö, jota vainaja on eläessään tähän tehtävään toivonut. Muussa tapauksessa hautausjärjestelyistä voi huolehtia avio- tai avopuoliso, perillinen, muu läheinen tai ystävä.

Yleensä omaiset sopivat, että joku omaisista ottaa päävastuun järjestelyistä, tai tehtäviä jaetaan omaisten kesken. Jos omaisilla on mielipide-eroja eivätkä he pääse järjestelyistä yksimielisyyteen, käräjäoikeus ratkaisee, kuka hautausjärjestelyt hoitaa.

Jos vainajalla ei ollut läheisiä, jotka voisivat vastata hautaamisesta, vastuu hautaamisen järjestämisestä siirtyy vainajan kotikunnalle.

Kotikunta järjestää hautaamisen toimeksiannolla paikallisen hautaustoimiston kanssa. Hautausavustuksena myönnetään hautaustoimistolle maksusitoumus vainajan hautauksen välttämättömiin kustannuksiin.

Kuolinpesä vastaa hautaamisesta aiheutuvista kustannuksista. Hautauksesta aiheutuneet kustannukset peritään takaisin kuolinpesän varoista, ellei vainaja ole varaton.

Kuka vastaa perunkirjoituksen järjestämisestä?

Perunkirjoituksen järjestää tilanteesta riippuen

- se kuolinpesän osakas, jonka hoidettavana pesän omaisuus on
- pesänselvittäjä
- vainajan määräämä testamentin toimeenpanija
- muu henkilö, jolle se olosuhteisiin katsoen lähinnä kuuluu.

Mikäli kuolinpesän asiat jäävät ilman hoitoa

Käräjäoikeus voi hakemuksesta määrätä kuolinpesään perintökaaren 18 luvun 4 §:n mukaisen toimitsijan. Toimitsija tulee käytännössä määrätyksi niissä pesissä, joissa perittävän perillisistä ei ole tietoa tai tiedossa olevat perilliset eivät ryhdy hoitamaan kuolinpesän asioita.

Laissa on säädetty, että mikäli kuolinpesän osakkaat tai leski ei ryhdy hoitamaan vainajan omaisuutta, tulee sen, jolle se olosuhteisiin katsoen lähinnä kuuluu, ottaa omaisuus haltuunsa ja kutsua paikalle osakas tai ilmoittaa kuolemantapauksesta oikeudelle. Käräjäoikeus voi edellä sanotun ilmoituksen perusteella määrätä kuolinpesälle toimitsijan. Ilmoituksen kuolemantapauksesta voi tehdä mm. vainajan ystävä tai sairaalan sosiaalityöntekijä.

Toimitsija hoitaa tällaisessa tapauksessa kuolinpesän väliaikaishallinnon ja kuolinpesä saatetaan perintökaaren 18 luvussa tarkoitettuun varsinaiseen osakasten hallintoon. Toimitsijan tulee hoitaa perittävän omaisuutta. Toimitsijan tulee toimituttaa perunkirjoitus, jollei osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija ole ottanut kuolinpesän omaisuutta haltuunsa. Toimitsijalla on mahdollisuus maksaa vainajalle ja kuolinpesälle osoitettuja laskuja vainajan varoista. Toimitsija voi myös ottaa hoitaakseen vainajan hautausjärjestelyt silloin kun kukaan läheinen ei ota niitä hoitaakseen.

Mikäli toimitsija havaitsee, että vainajalta ei jäänyt perillisiä, toimitsija ilmoittaa asiasta Valtiokonttorille, joka määrää pesälle pesänhoitajan.

Toimitsijan palkkio maksetaan kuolinpesän varoista päältä. Toimitsijan palkkio on ns. pesänselvitysvelkaa eli sillä on etusija verrattuna perittävän muihin tavallisiin velkoihin ja maksuihin nähden. Toimitsijan määrääminen on mahdollista myös ylivelkaisissa pesissä.

Hautausavustus

Mikäli menehtynyt henkilö on varaton ei hänen hautauskustannuksiaan tule yleensä maksaa omaisten toimesta, vaan **hautajaisia järjestävä henkilö voi hakea vainajalle hautausavustusta eli täydentävää toimeentulotukea sosiaalitoimesta.**

Hautauskulut ovat ensisijaisia menoja. Ennen kuin kuolinpesän varoista voi maksaa muita laskuja, tulee selvittää hautaamisesta aiheutuvat kulut. Jos kuolinpesään ei jää varoja muiden laskujen maksuun, jäävät laskut velkojien tappioksi.

Välttämättömiä hautauskustannuksia, joihin tukea myönnetään ovat: arkku, vainajan arkkuvaate ja pukeminen, kantajat, ellei ole omaisia ja kuljetukset alueen sisällä, hautapaikka, haudan kaivuun ja peitto. (Tukea ei myönnetä esim. hautamuistomerkkiin, haudan ylläpitoon, muistotilaisuudesta aiheutuviin kustannuksiin, kuolinilmoitukseen tai perunkirjoituksesta aiheutuviin kustannuksiin.)

Mikäli pankin saldotodistusten ja verotuspäätöksen perusteella katsotaan, että vainajalla on varoja tai omaisuutta, ei täydentävää toimeentulotukea hautaukseen myönnetä. Varattomille vainajille myönnetään tarvittaessa tukea hautauskuluihin taloudellisen tilanteen mukaisesti enintään 1700 € (hautausseuran kustannuksia 1300 € ja seurakunnan kustannuksia 400 €). Tukea voidaan myöntää myös osin, mikäli vainajalla on varallisuutta, mutta varallisuus on alle 1700 €. Aiheetta maksettu hautausavustus peritään takaisin.

Vainajan muihin laskuihin, kuin hautauskuluihin, ei myönnetä toimeentulotukea. Hautajaiset maksetaan lähtökohtaisesti vainajan omista varoista. Usein varaton vainaja on jo ollut sosiaalitoimen asiakkaana ja/tai Kelan perustoimeentulotuen asiakkaana.

Kuolinpesän varat otetaan huomioon hautausavustusta määriteltäessä, joten myös lesken varallisuus tulee ilmetä hakemuksesta (avopuolison tuloja ja varoja ei huomioida). Alaikäisen vainajan kohdalla huomioidaan vanhempien varallisuus.

Pesän selvittämisasioissa ja perunkirjan teossa tukea ja apua voi hakea oikeusaputoimistosta.

Hautausavustuksen hakeminen

Kuolinpesän hoitaja hakee hautausavustusta varattomalle vainajalle sosiaalitoimen sivustolta <http://www.siunsote.fi/toimeentulotuki> löytyvällä lomakkeella. Hakemuslomakkeita on saatavana myös sosiaalitoimen toimipisteistä.

Tukea hautauskustannuksiin voidaan myöntää kahdella tavalla:

- 1. maksusitoumuksena ennen hautausta.** Avustus myönnetään maksusitoumuksena kotikunnan mukaan Siun soten hautauspalvelun sopimustoimittajalle. Lisäksi voidaan maksaa välttämättömät hautauskulut kotikunnan seurakunnalle. Hakemuksen liitteet:
 - virkatodistus
 - pankin saldotodistus kuolinpäivältä kaikista vainajan pankkitileistä
 - verotuspäätös viimeksi vahvistetusta verotuksesta
 - selvitykset varallisuudesta (vainajan ja lesken osalta). Mikäli vainaja on alaikäinen, varallisuus huoltajien osalta
- 2. perunkirjoituksen jälkeen tukena jo syntyneisiin hautauskustannuksiin,** kun kuolinpesä on perunkirjan mukaan varaton. Tukea voidaan myöntää myös osin kuolinpesän varallisuuden ja hautauskustannusten erotukseen. Hakemuksen liitteet:
 - perukirja
 - laskut, joista käy ilmi hautauskustannusten erittely (ellei erittelyä kustannuksista ole tehty perunkirjaan)